

Корнієць Нінель Леонідівна — дослідниця мамутової фауни

Леонід Рековець¹, Аліна Ступак², Марина Висоцька³

Національний науково-природничий музей НАН України

¹*e-mail: leonid.rekovets@upwr.edu.pl. orcid: 0000-0001-9934-7095*

²*e-mail: lusyleakey@gmail.com; orcid: 0000-0002-5178-498X*

Інститут зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України

³*e-mail: maruha0355@gmail.com*

REKOVETS, L., A. STUPAK, M. VYSOTSKA. Korniets Ninel Leonidivna, a researcher of the mammoth fauna. — Ninel Korniets is known as a researcher of the mammoth fauna of Eastern Europe. She studied bones recovered from Mezhyrich and other late Pleistocene sites (15000–14000 ya). Areas of her research are related to the history of fauna, morphology, palaeoecological reconstructions, study of relationships in biocoenoses, and of the place of humans and society in these processes. Such studies were carried out in co-operation with archaeologists, archaeozoologists, palynologists and palaeogeographers, with whom N. L. Korniets had many joint publications. This indicates the complex nature of the research continued by her followers.

Біографічні деталі

Нінель Леонідівна народилася 9 лютого 1927 р. в с. Братське Миколаївської обл. Батько Леонід Корнієць був політичним діячем, мати — Марія Корнієць була освітянином. Нінель Леонідівна закінчила у 1957 р. два факультети Київського державного університету ім. Т. Шевченка: романо-германських мов та біолого-грунтознавчий. У 1958 р. вступила до аспірантури Інституту зоології АН УРСР; 1961 р. захистила кандидатську дисертацію.

Після отримання наукового ступеня кандидата біологічних наук у наступні 15 років (1962–1974) працювала в Президії АН УРСР. 1974 р. Н. Корнієць повернулася до роботи в музеї, де працювала до кінця життя. У 1976 р. дослідниця виявила четверте житло Межиріцької палеолітичної стоянки, вивченню та збереженню якого вона присвятила всю подальшу свою діяльність. Померла 26.10.2013, похована на Байковому цвинтарі в Києві.

Рис. 1. Нінель Леонідівна Корнієць в робочому кабінеті. Середина 1980-х років.

Ключові наукові доробки

Творче життя Нінель Леонідівни пов'язане з мамутами та їх біоцено-тичним оточенням, включаючи людину. Кандидатська дисертація — «Причини вимирання мамутів на території України» (1961 р., кер. І. Г. Підоплічко). Дисертацію опубліковано як монографію (Корнієць 1962), яка була в руслі антигляціальних концепцій І. Г. Підоплічка, з обґрунтуванням вирішальної ролі людини у зникненні мамутів та елементів їх біоценозів.

Матеріалами до таких висновків слугували рештки мамутової фауни з палеолітичних пам'яток Мізин, Добранічевка, Гінці, Радомишль, Кирилівська стоянка в Києві та ін. Її публікації вміщували й відомості про морфологію скелетних решток мамутів та представників мамутового теріокомплексу (хижі, копитні, гризуни) з порівняльно-еволюційним їх аналізом. Особливо активізувалися такі дослідження після відкриття в с. Межиріч четвертого житла. Основне кураторство над його фауною було покладено на Нінель Леонідівну. Професійно розкопане згромадження кісток мамутів — результат роботи експедиції під керівництвом Н. Л. Корнієць та М. І. Гладких.

Дослідниця доповнила список таксонів цієї фауни, вивчила архітектоніку житла та провела її порівняння з трьома іншими житлами. Також вивчала артефакти давніх людей та спосіб їх життя, морфологію кісток великих ссавців, особливо зі слідами діяльності людини. Було отримано нові дані про палеобіоценози регіону дослідження (Gladkich *et al.* 1984) і показано, що ця територія була в зоні дії останнього зледеніння і граничила з типовою перигляціальною зоною з тундро-степами (фауна Новгород-Сіверського). Це була зона без лемінгів (*Dicrostonyx henseli*), але зі степовими полівками — *Lagurus lagurus* та *Lasiopodomys gregalis*, тобто нетипова степотундра.

Останні роки Нінель Леонідівна багато часу проводила в розкопках четвертого житла разом з колегами з Інституту археології НАН України (Д. Нужний) та кафедри археології Київського університету Т. Г. Шевченка (проф. М. І. Гладких). Велику допомогу в цьому надавали В. А. Івановський та студенти, які в такий спосіб відпрацьовували виробничі практики. Активно співпрацювала з колегами-геологами, палеонтологами, археологами, палеонлогами, палеокліматологами, палеобіоценологами, стратиграфами, включаючи закордонних колег (О. Софер з США, С. Пеан з Франції, А. Величко з Росії), які готували з нею спільні публікації про це унікальне місцезнаходження (Корнієць *et al.* 1981; Gladkich *et al.* 1984 та ін.).

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Як добрі організатори, Н. Корнієць та М. Гладких не тільки залучали дослідників, але й організовували дискусії та виступи, активно включалися у проведення екскурсій для міжнародних конференцій (українсько-французький польовий семінар 1979 р., Конгрес INQUA 1982 р., українсько-французький семінар у Парижі по фауні стоянки Межиріч 2012 р.

Дослідниця співпрацювала з різними відомими колегами — М. Верещагіним, В. Гарутом, Г. Барішніковим (ЗІН РАН), А. Чепалигою (Інститут географії РАН), М. Комар (Інститут геологічних наук НАНУ), М. Векlichem та Ж. Матвіїшиною (Інститут географії НАНУ).

Рис. 2. Нінель Леонідівна Корнісець на розкопі Межирицької стоянки. Фото кінця 70-х років, з архіву ННПМ НАН України. Нині четверте житло та його господарський комплекс експонуються на місці розкопу в с. Межирич Канівського району.

Нінель Леонідівна була хорошим організатором у справах наукових і суспільного життя. Останнє стосувалося навантажень по профспілковій діяльності та її участі у різних комісіях Інституту, а пізніше — музею. Її активність як особистості визначалася темпераментом її дещо неспокійного характеру, прагненням до спілкування з колегами, потребою постійно діяти, та при цьому готувати наукові публікації. Коло її інтересів не замикалося лише на дослідженнях: вона добре знала багату історію своєї родини і цікаво розповідала про це, знала літературу, цікавилася мистецтвом та музикою.

Література

- Корнісець, Н. Л. 1962. Про причини вимирання мамонта на території України. *В кн.: Викопні фауни України та суміжних територій. Випуск 1.* Вид-во АН УРСР, Київ, 91–164.
- Корніец, Н. Л., М. И. Гладких, А. А. Величко. 1981. Межирич. *В кн.: Археология и палеогеография позднего палеолита Русской равнины.* Наука, Москва, 106–119.
- Корніец, Н. Л., В. Ю. Сунцов. 1999. Опыт усовершенствования методики раскопок хозяйственных ям на позднепалеолитической стоянке Межирич. *Археологічні відкриття в Україні. Вип. 1 (1998–1999).* Інститут археології НАН України, Київ, 205–209.
- Топачевский, В. А., Н. Л. Корніец, В. И. Свистун. 1975. Новые данные к палеотериологической характеристике тираспольского (миндельского) яруса в составе хаджибейской свиты. *Вестник зоологии*, № 1: 67–73.
- Шовкопляс, И. Г., Н. Л. Корніец, Г. А. Пашкевич. 1981. Добраничевская стоянка. *Археология и палеогеография позднего палеолита Русской равнины.* Наука, Москва, 97–106.
- Gladkich, M. I., N. L. Kornietz, O. Soffer. 1984. Mammoth-bone dwelling on the Russian Plain. *Scientific American*, 251 (5): 164–171.

РЕКОВЕЦЬ, Л., А. СТУПАК, М. ВИСОЦЬКА. Корнісець Нінель Леонідівна — дослідниця мамутової фауни. — Нінель Корнісець відома як знавець мамутової фауни Східної Європи, а також дослідник межирицького місцезнаходження кісток і стоянки давніх людей пізнього плейстоцену (15–14 тис. р.). Напрями її досліджень пов'язані з історичною фауністикою, морфологією, палеоекологічними реконструкціями, вивченням стосунків у біоценозах та місця людини в цих процесах. Такі дослідження велися у співпраці з археологами, археозоологами, палінологами та палеогеографами, з якими Н. Л. Корнісець мала багато спільних публікацій. Це заклало комплексний характер досліджень, які продовжують послідовники.